

تیپ‌های شخصیتی و سازگاری زناشویی زوجین دانشجوی مستقر در خوابگاه‌های دانشجویی

آتیه ادیب آزاد^{۱*}، فریده دوکانه‌ای فرد^۲، پریش وکیلی^۳

^۱ کارشناس ارشد مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن atiehadib@gmail.com

^۲ عضو هیئت علمی گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

^۳ عضو هیأت علمی گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

چکیده

نهاد خانواده یکی از نهادهای مهم اجتماع است که با ازدواج آغاز می‌شود. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه تیپ‌های شخصیتی با سازگاری زناشویی زوجین دانشجوی مستقر در خوابگاه‌های دانشجویی انجام شد. جامعه آماری این پژوهش کلیه زوجین مستقر در خوابگاه‌های دانشجویی شهر تهران بودند، حجم نمونه تحقیق بر اساس منطبق انجام رگرسیون ۱۲۱ زوج (۲۴۲ نفر) در نظر گرفته شده بود. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود. ابزارهای مورد استفاده عبارت بودند از پرسشنامه مایرز-بریگز و پرسشنامه سازگاری زناشویی داس. بر اساس نتایج می‌توان گفت بین تیپ‌های شخصیتی و سازگاری زناشویی تفاوت معناداری وجود دارد.

کلید واژه‌ها: تیپ شخصیتی؛ سازگاری زناشویی؛ زوجین دانشجویی

مقدمه

خانواده یک واحد اجتماعی است که بر اثر ازدواج یک زن و مرد پدید می‌آید. در ایران طی دو دهه گذشته بیشتر تحقیقاتی که در زمینه علل سست شدن پیوندهای زناشویی صورت گرفته بر متغیرهای کلان از جمله وضعیت اقتصادی، کاهش درآمد خانوار، بی‌کاری، چالش‌های فرهنگی و اجتماعی تأکید نموده‌اند و آن‌ها را از عوامل مؤثر بروز ناسازگاری‌های زناشویی و طلاق دانسته‌اند. هر چند که نقش این عوامل را نمی‌توان در افزایش طلاق نادیده گرفت اما نمی‌تواند توجیه منطقی در باب سلامت روان خانواده‌ها و سازگاری زناشویی در بین زوج‌ها باشد.

شخصیت به عنوان یک کل باعث تمایز فرد از سایرین می‌شود و هر کس ویژگی‌های منحصر به فرد خود را داراست و بر همین اساس، نظریه‌های مختلف هر یک بر جنبه‌های متفاوت رفتار انسان اما مرتبط با هم تأکید دارند، از آن جمله یونگ (۱۹۳۹) معتقد بود که رفتارهای بشر نه تنها بر مبنای گذشته شکل می‌گیرد، بلکه هدف‌ها و آرزوهای آینده نیز بر آن تأثیرگذار است (شیرخانلو، ۱۳۸۹).

بطور کلی دو رویکرد در تبیین تغییر و تحولات زوجی وجود دارد:

(۱) رویکرد درون فردی که برویژگی‌های شخصیتی هر یک از طرفین متمرکز است؛ و

(۲) رویکرد بین فردی که بر پیامدهای ارتباطی تمرکز می‌کند که مستقیماً نتیجه رابطه دو طرف است (بارکر، ۲۰۰۷).

در طی سال‌های ۱۹۳۰ و ۱۹۴۰، محققان ابتدا به مدل‌های درون فردی علاقه‌مند شدند (آدامز، ۱۹۴۶؛ بورگس و کترل، ۱۹۳۹ و ترمن، ۱۹۴۸). بر اساس این مدل‌ها صفات و ویژگی‌های شخصیتی هر یک از افراد بر رابطه زناشویی و شکل واکنش‌های آنها نسبت به هم اثر

قدرتمندی دارد. پس از حرکت از مراحل آغازین، توجه پژوهش‌گران به مدل‌های بین فردی جذب شد و امروزه اکثر مطالعات بر ویژگی روابط بین فردی متمرکزند (کوبین، تامپسون و پالم، ۲۰۰۲؛ دوهرتی و جاکوبسن، ۱۹۸۲؛ لئونارد، ۲۰۰۴).

بر اساس این رویکرد، تجارب بین فردی بر رفتار فرد اثر می‌گذارند و فراخواندن هیجان‌ها و نحوه بیان آن‌ها، حاصل یک الگوی شکل گرفته در خلال ارتباط دوطرفه است و هر تغییری در عملکرد زوجین نیز نتیجه این ارتباط متقابل است، اگرچه رویکرد بین فردی، نکات معتبر و با اهمیتی را در مورد پدیده ازدواج و روابط زوجی، ارائه می‌دهد، اما آن چه نادیده گرفته می‌شود، این است که هر یک از دو طرف این ارتباط، ویژگی‌های شخصیتی منحصر به فرد خود را دارند که همراه خود به این رابطه جدید می‌آورند. برخی از قوی‌ترین پیش‌بینی‌های موفقیت در ازدواج، همین ویژگی‌های شخصیتی است (بارکر، ۲۰۰۷).

نقش ویژگی‌های شخصیتی فرد، عامل بسیار مؤثری در تعیین رضایت مندی و انعکاس آن در رضایت زناشویی است. فراوان‌ترین منابع رضایت که بر رضایت یا ناراضی زناشویی مؤثرند، عبارتند از: شخصیت و وضعیت مشترک آنان، مانند صمیمیت و نحوه برقراری ارتباط، رضایت از رابطه و تعاملات اجتماعی، با رضایت زناشویی رابطه مثبت داشته است و این حالت تحت تأثیر دیدگاه‌های پیش از ازدواج است. به عبارتی، رضایت کلی از رابطه و زندگی می‌تواند پیش‌بینی کننده رضایت زناشویی باشد (به نقل از کیان زاده، ۱۳۸۸).

احمد تویسرکانی (به گزارش خبرنگار اجتماعی خبرگزاری آنا، ۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۱) گفت: در سال گذشته، ۸۳۳ هزار و ۳۳۳ ازدواج در دفاتر ازدواج به ثبت رسیده است که این میزان در مقایسه با مدت مشابه سال قبل از آن، دو درصد رشد داشته است. وی در ادامه گفت: هم چنین در سال گذشته، ۱۳۹ هزار و ۹۶۳ مورد طلاق در دفاتر طلاق به ثبت رسید که این رقم نیز نسبت به سال ماقبل خود معادل هفت درصد رشد داشته است.

کاهش و فقدان سازگاری زناشویی یکی از مهم‌ترین علل مراجعه زوج‌ها به مشاوران و درمانگران خانواده است. سیر صعودی آمار طلاق و وجود تعارضات و آشفتگی روابط زوج‌ها، انگیزه محققان را برای یافتن راه کارهای مناسب جهت مقابله با این پدیده اجتماعی افزایش داده است. بررسی‌های متعدد گواه این بوده اند که، ازدواج‌های ناپایدار و ناآرام علاوه بر این که مشکلات روانشناختی و جسمانی را در زن و شوهر افزایش می‌دهند، هم چنین موجب افزایش این مشکلات در فرزندان نیز می‌شوند.

سهم بزرگی از تحقیقات (خزایی، حسینیان و یزدی، ۱۳۸۶؛ چن و همکاران ۲۰۰۷؛ برادول ولایت، ۲۰۰۵؛ سن و هیوی، ۲۰۰۲) به بررسی متغیرهایی اختصاص یافته‌است که با ناخشنودی و عدم تفاهم سروکار دارند. روابط زوجین سیستم پیچیده‌ای است از تعامل عوامل مختلف که تفاهم و تضاد آن‌ها را پیش‌بینی می‌کند (گاتمن، ۲۰۰۲). پایه اختلافات صرفاً در سونیت و بد ذاتی طرفین نیست، محققین عدم آگاهی از مهارت‌های برقراری ارتباط (بهار، ۱۳۸۰)، سبک‌های دلبستگی (بشارت، ۱۳۸۰)، اطلاع ناکافی از خصوصیات شخصیتی همسر را از جمله عوامل پدید آورنده تعارضات معرفی کرده‌اند. تحقیقات متعدد (شویتا و لونسون، ۲۰۰۷؛ لوی و کلوهن، ۲۰۰۵؛ دونلانو همکاران، ۱۳۸۹) بر این نکته تاکید داشتند که رضایت و تعارضات زناشویی بیشترین تأثیر را از ویژگی‌های شخصیتی دریافت می‌کند. شناخت هر چه بیشتر ویژگی‌های تیپ شخصیتی خود و همسر از جمله عواملی است که می‌تواند در کاهش تعارضات زناشویی مفید واقع شود.

با توجه به موارد فوق پژوهش حاضر به بررسی رابطه تیپ‌های شخصیتی و سازگاری زناشویی زوجین دانشجوی شهر تهران پرداخت.

روش

شرکت‌کنندگان و طرح پژوهش

جامعه مورد مطالعه این پژوهش کلیه زوجین مستقر در خوابگاه‌های دانشجویی شهر تهران در سال ۹۱-۹۰ بود و با توجه به نوع تحقیق که همبستگی و هم‌خوانی چند متغیری است، حجم نمونه تحقیق ۱۲۱ زوج (۲۴۲ نفر) در نظر گرفته شده است. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده است. شرکت‌کنندگان در این پژوهش ۵۰٪ زن (۱۲۱ نفر) و ۵۰٪ مرد (۱۲۱ نفر) بودند. دامنه سنی شرکت‌کنندگان بین ۲۰ تا ۴۰ سال بود. در بین زنان بیشترین فراوانی (۱۰۳ نفر) دارای تحصیلات لیسانس و کمترین (۱۰ نفر) زیر دیپلم و در بین مردان بیشترین فراوانی (۷۲ نفر) دارای

تحصیلات دکتری و کمترین (۴ نفر) زیر دیپلم بودند. نوع آشنایی (۱۳۰ زوج) سنتی و (۱۱۲ زوج) آشنایی قبلی بوده است. مدت زمان ازدواج شرکت کنندگان کمتر از یکسال تا ۵ سال بود. ۳۴/۷٪ شرکت کنندگان (۸۴ نفر) تیپ شخصیتی سنتی (SJ)، ۱۰/۷٪ شرکت کنندگان (۲۶ نفر) تیپ شخصیتی تجربه کننده (SP)، ۷/۴٪ شرکت کنندگان (۱۸ نفر) تیپ شخصیتی ایده آلیست (NF) و ۴۷/۱٪ شرکت کنندگان (۱۱۴ نفر) تیپ شخصیتی بینشی (NT) داشتند. از بین دانشگاه‌های دولتی شهر تهران به صورت تصادفی دو دانشگاه (علامه طباطبایی و تربیت مدرس) انتخاب شد. دانشگاه علامه دارای یک خوابگاه متاهلین است که در آن جا پرسشنامه‌ها توزیع شد و با فرصت یک هفته ای برای تکمیل پرسشنامه که به شرکت کنندگان داده شد اما فقط ۲۱ زوج پرسشنامه قابل استفاده بود. دانشگاه تربیت مدرس دارای سه ساختمان خوابگاه متاهلین است که در تمام سه ساختمان پرسشنامه‌ها توزیع شد و تعداد ۱۰۰ زوج پرسشنامه قابل استفاده بود.

ابزار

پرسشنامه رضایت زناشویی داس (DAS): این مقیاس ابزار ۳۲ سؤالی برای ارزیابی کیفیت رابطه زناشویی از نظر زن و شوهر و یا هر دو نفری است که با هم زندگی می‌کنند و چهار بعد را می‌سنجد که عبارتند از: رضایت دونفری، همبستگی دونفری، توافق دو نفری و ابراز محبت. طیف نمره گذاری سوال ۱ تا ۱۵، ۰ تا ۶ نمره و سوال ۱۶ تا ۲۲، ۱ تا ۶ نمره و سوال ۲۳ و ۲۴، ۰ تا ۴ نمره و سوال ۲۵ تا ۲۸، ۱ تا ۵ نمره و سوال ۲۹ و ۳۰، ۰ تا ۱ نمره و سوال ۳۱، ۰ تا ۶ نمره و سوال ۳۲، ۰ تا ۵ نمره است و نمره کل مجموع تمام سوالات بین ۰ تا ۱۵۸ است. ضریب آلفای کرونباخ برای نمره‌ی کلی مقیاس، ۰/۹۶ می‌باشد که نشان دهنده همسانی درونی قابل توجهی می‌باشد. همسانی درونی خرده مقیاس‌ها نیز بین خوب تا عالی می‌باشد. رضایت دونفری ۰/۹۴، همبستگی دونفری ۰/۸۱، توافق دو نفری ۰/۹۰، و ابراز محبت ۰/۷۳. مقیاس رضایت زن و شوهر با روش‌های منطقی روایی (روایی صوری) مورد بررسی قرار گرفت. همچنین، این مقیاس با قدرت تمیز دادن زوج‌های متأهل و مطلقه در هر سؤال، روایی خود را برای گروه‌های مورد مطالعه نشان داده است. این مقیاس از روایی هم‌زمان نیز برخوردار است. و با مقیاس رضایت زناشویی لاک - والاس همبستگی دارد (ثنایی و علاقه بند، ۱۳۷۹).

جدول ۱. شاخص‌های آماری مربوط به سازگاری زناشویی زوجین

رضایت زناشویی	میانگین	انحراف استاندارد
رضایت	۳۹/۵	۶
همبستگی	۱۷/۶	۳/۷
توافق	۵۰/۹	۱۰/۱
ابراز محبت	۹/۲	۲/۶
سازگاری	۱۱۷/۲	۱۹/۶

پرسشنامه مایرز بریگز (MBTI): یک ابزار سنجش شخصیت است که تمایلات و گرایش‌های فرد را مشخص می‌سازد و نتایج آن تفاوت‌های ارزشمندی را بین افراد سالم و طبیعی مشخص می‌نماید (پینار، ۲۰۰۴).

تیپ نمای مایرز بریگز به افراد در شناخت خود کمک می‌کند. این تیپ نما به رغم آن که شانزده تیپ شخصیتی را مشخص می‌کند، در مورد این که کدامیک از آن‌ها ارجحیت دارد، قضاوت نمی‌کند، فقط نشان می‌دهد هر شخص توانایی‌ها و گرایش‌های مخصوص به خود را دارد (کوپر، ساجینا و کلاین، ۲۰۰۱). این آزمون به چندین زبان ترجمه شده است و برای مواردی چون انتخاب شغل، مشاوره ازدواج، انتخاب رشته تحصیلی و بسیاری هدف‌های دیگر به کار گرفته شده است و به افراد در این زمینه‌ها کمک می‌کند (شارف، ۱۹۹۲).

اعتبارآزمون مایرزبريگز با استفاده از روش اعتبار ملاکی همزمان انجام گرفت. در مطالعه عبداللهی در ۱۳۷۷ از پرسشنامه شخصیتی آیزنگ به عنوان ملاک اعتبار آزمون استفاده گردید. ضریب اعتبار حاصل برابر $r=0/64$ به دست آمد که نشان می‌دهد آزمون از اعتبار ملاکی خوبی برخوردار است برای محاسبه اعتبار آزمون از روش دونیمه کردن و آلفای کرونباخ استفاده شد. با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ ضرایب اعتبار هریک از مقیاس‌ها عبارت بود از $EI=0/64$ و $SN=0/7$ و $TF=0/74$ و $JP=0/7$ (به نقل از عبدالغنی، ۱۳۸۸).

برای نمره گذاری از کلید آزمون استفاده می‌شود برای هر ترجیح دوقطبی از وزن صفر یا یک یا دو استفاده می‌شود، سپس وزن هر ترجیح با هم جمع شده و مقایسه‌ای بین دو ترجیح I و E، N و S، F و T، P و J صورت می‌گیرد هر ترجیح که وزن بیشتری داشت مورد تایید است و نهایتاً به ۴ ترجیح که نشان دهنده تیپ شخصیتی شرکت کننده است، می‌رسیم.

شیوه اجرا

با مراجعه به خوابگاه‌ها و اجازه از متصدی مربوطه به اطاق‌های زوجین مراجعه کردم و هر کدام که منزل بودند درباره پژوهش توضیح دادم و از آن‌ها خواستم که هر دوزوج (زن و مرد) هر کدام به تنهایی پرسشنامه‌ها را تکمیل کنند و با هم درباره آن مشورت نکنند و هیچ سوالی را بی جواب نگذارند و یک هفته به آنها مهلت داده شد.

نتایج

جدول ۲. مقایسه شاخص سازگاری زناشویی زوجین و تیپ شخصیتی آنان

منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F مشاهده شده	سطح معناداری
بین گروهی	۲۳۹۳۳/۴۹۶	۱۳	۱۸۴۱/۰۳۸	۷/۱۵۷	*.۰/۰۰۱
درون گروهی	۵۸۶۵۱/۸۱۰	۲۲۸	۲۵۷/۲۴۵		
کل	۸۲۵۸۵/۳۰۶	۲۴۱			

$P < 0/05$

نتایج نشان می‌دهد با سطح $P < 0/05$ بین تیپ‌های شخصیتی زوجین دانشجو با سازگاری زناشویی آنان تفاوت معناداری وجود دارد.

در بین SJها (سنتی‌ها) تفاوت معناداری بین سازگاری زوجین دارای تیپ SJ, SJ با زوجین دارای تیپ SJ, NT وجود داشت.

در بین SPها (تجربه کننده‌ها) تفاوت معناداری بین سازگاری زوجین دارای تیپ NF, SP با زوجین دارای تیپ SP, NT و سازگاری زوجین دارای تیپ NF, SP با زوجین دارای تیپ SP, SP و سازگاری زوجین دارای تیپ SP, NT با زوجین دارای تیپ SJ, SP و سازگاری زوجین دارای تیپ SJ, SP وجود داشت.

در بین NFها (ایده آلیسم) تفاوت معناداری بین سازگاری زوجین دارای تیپ NF, NT با زوجین دارای تیپ NF, SJ وجود داشت.

در بین NTها (بینشی) تفاوت معناداری بین سازگاری زوجین دارای تیپ NF, NT با زوجین دارای تیپ NT, NT و سازگاری زوجین دارای تیپ NF, NT با زوجین دارای تیپ NT, SJ و سازگاری زوجین دارای تیپ NF, NT با زوجین دارای تیپ SJ, NT و سازگاری زوجین دارای تیپ NT, NF با زوجین دارای تیپ SJ, NT و سازگاری زوجین دارای تیپ NT, NT با زوجین دارای تیپ SP, NT و سازگاری زوجین دارای تیپ NT, SP با زوجین دارای تیپ NT, SJ و سازگاری زوجین دارای تیپ NT, SP وجود داشت.

زوجین دارای تیپ SP,NT با زوجین دارای تیپ NT,SJ و سازگاری زوجین دارای تیپ SP,NT با زوجین دارای تیپ SJ,NT و سازگاری زوجین دارای تیپ SJ,NT با زوجین دارای تیپ SP,SP وجود داشت.

بحث

همان‌طور که یافته‌ها نشان داد، بین تیپ‌های شخصیتی و سازگاری زناشویی زوجین تفاوت معنا داری وجود دارد. در این پژوهش بیشترین فراوانی مربوط به زوجینی بود که هر دو تیپ (عقلانی) NT داشتند. زیرا NTها از دو ترجیح شهود و فکر برخوردارند. عقلانی‌ها اشخاصی مستقل، عاشق یادگیری و رشد کردن و عالی شدن هستند و تلاش می‌کنند تا در هر کاری که می‌کنند صلاحیت‌های لازم را داشته باشند. در جمع چهار تیپ، عقلانی‌ها میل شدیدی به کسب دانش دارند و برای خود و برای دیگران استانداردهای سطح بالا در نظری می‌گیرند. این اشخاص کنجکاوی فراوان دارند (پاول تایگر و باربار تایگر، ۱۳۸۸).

این یافته، با یافته‌های پژوهش بدایع (۱۳۸۳) همانندی دارد و ضمن بررسی رابطه تیپ‌های روانشناختی درمانگران در رویکردهای درمانی آن‌ها، نشان داد که ۷۰٪ درمانگران مورد مطالعه دارای تیپ‌های NT و SJ بودند.

این یافته پژوهش با یافته پژوهش حسن آبادی و همکاران، ۱۳۷۳ (به نقل از عبداللهی، ۱۳۷۷) مغایرت دارد در یافته‌های پژوهش نام برده بیشترین فراوانی تیپ‌ها مربوط به SJ است.

عابدین (۱۳۷۴) نیز در مطالعه روی ایرانیان مهاجر مقیم آمریکا گزارش داد که تیپ شخصیتی ESTJ در هر دو جنس بیش از جمعیت به هنجار نمونه آمریکایی می‌باشد.

عبداللهی (۱۳۷۷) نیز MBTI را روی ۵۱۳ نفر از معلمان زن و مرد شهرستان مشهد هنجار یابی نمود. توزیع تیپ‌های شخصیتی در بین معلمان نشان داد که ۴۳٪ آن‌ها دارای تیپ شخصیتی SJ و ۳۹٪ دارای تیپ NT می‌باشند.

بررسی اجمالی از پژوهش‌های انجام شده در داخل کشور تا سال ۱۳۹۱ نشان می‌دهد در زمینه تیپ‌های شخصیتی و سازگاری زناشویی، تاکنون هیچ پژوهش این دو متغیر را نسنجیده است و پژوهش‌های محدود خارجی نیز به این شرح است. الوی واسمیت (۱۹۹۱) در مورد عوامل موثر در ازدواج موفق، مهم‌ترین را تشابه در شخصیت افراد ذکر کرده‌اند. گارسیا (۱۹۹۴) نشان داد که چگونه شباهت ویژگی‌ها و صفات شخصیتی با میزان رضایت مندی زناشویی در یک نمونه ۷۶ نفری از زوج‌ها رابطه دارد.

در پژوهش حاضر متغیر خاصی کنترل نشد و چون نمونه این پژوهش دانشجویان متاهل ساکن خوابگاه بودند امکان دارد به آزمون‌های روانی آشنایی داشته و به طور خواسته یا ناخواسته به سوالات به طور تحریف شده پاسخ داده باشند نه بر اساس آن چه که در واقع هستند و بدین شکل در نتیجه آزمون تاثیر گذاشته باشند.

منابع

- الکساندر آویل. انواع عشق. فرژسید قهرمانی. (۱۳۹۰). تهران: بنیاد فرهنگ زندگی.
- پل تایگر و باربارا تایگر. تکنیک‌های شخصیت خوانی: راهی برای ارتباط موثر. مهدی قراچه‌داغی. (۱۳۸۸). تهران: پیک بهار.
- پل تایگر و باربارا تایگر. همسر مناسب شما: همسران را از تیپ شخصیتی مناسب خود انتخاب کنید. مهدی قراچه‌داغی. (۱۳۹۰). تهران: نقش و نگار.
- دانیلز مایکل. خودشناسی با روش یونگ. اسماعیل فصیح. (۱۳۸۶). تهران: فاخته.

رونی بارون. تیپ شخصیتی من کدام است؟ چگونه خلق و خوی خود را بهتر شناسایی کنیم دیگران را بهتر درک کنیم و آنها را به شکلی که هستند بپذیریم. مهدی قراچه‌داغی. (۱۳۹۰). تهران: پوینده.

شیرخانلو، زهرا (۱۳۸۹). *رواسازی سنخ‌نمای مایرز-بریگز بر روی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر تهران و مقایسه دانش‌آموزان دختر و پسر در این مقیاس*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی منتشر نشده. واحد تهران مرکزی، دانشکده روان‌شناسی و علوم اجتماعی.

Barker, P. (2007). *Basic family therapy*- Blackwell publishing Based on Larry E. Greiner. 1972 Evolution and Revolutions *Grow-Harvard Business Review*-July, August -37-46.

Cohen, J. (1992a). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112, 155-159.

Pinaar, J. A. (2004). *the integration of the myers-Briggs type Indicator in a marriage counseling approach*. Doctor theology Iez, university of south Africa.

Rosen Grandon, J. R., Myers, J. E., & Hattie, J. A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes, and marital satisfaction. *Journal of Counseling and Development*.